

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך ל, תשלי"ט

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

המובאות ב"אוצר" היא הראשונה בזמן; לאו דוקא, אלא כל עוד לא מצאנו במילונים דוגמה שקודמת לה — הרי זו חשובה לנו מבחינת התייעוד המילוני.

יהודי תימן הביאו עמם בעלייתם לארץ-ישראל מסורת חיה של הגייה, צורות, צירופים ושימושים, אלא שעם קליטתה המתקדמת של עלייה זו הולכים פרטי המורשה המקורית ומיטשטשים ומאבדים את ייחודם, ועל כן טובה נוספת נודעת מאוצר זה לכל שוחר הלשון.

לא נוכל להאריך בהדגמות, אבל פטור בלא כלום אי אפשר. הרי דוגמה של "לשון סתרים" ממולחת: "ביקש יהודי לרמוז לחברו המתמקח עם הגוי, שאפשר לקנות אותו חפץ בֶּרֶבַע המחיר, הוא קורא לפניו את הפתוב 'רובץ תחת משאו', ורמז מוסב לתרגום אונקלוס; "רביע תחות טועניה" (רצה לרמוז: רֶבַע ממה שהוא טוען ותובע).

ועל כן טובה מרובה נחזיק לפרופ' רצהבי על חומר עשיר, מאלף ומעניין זה, ועל שעות רבות של קורת רוח שיש בו להסב לקורא, בנוסף על התועלת המדעית והמעשית.

ש ו ש נ ה ב ה ט

"החלום וְשִׁבְרוֹ"

מה הוא חלקו של בן-י-י-ה-י-ה ב תחייט הדיבור בארץ? האם זכותו זכות יחיד היא? מה היו המניעים לפעולתו, ומה היו אנשי ריבו? שאלות אלו וכיוצא בהן עולות פעם בפעם בין המתחקים אחר שורשי הדיבור העברי בארץ, והפולמוס עליהן מגיע לפעמים אף לעיתונים. הציבור נמצא אפוא

שואב את ידיעותיו על אב"י מפלים שניים ושלישיים. משום כך משנה חשיבות נודעת לדבריו האותנטיים של אליעזר בן-יהודה, שליקט ראובן סיוון בלקט, הנושא את שם חיבורו האוטוביוגרפי של אב"י "החלום ושברו". ונאה הוא גם מועד צאתו לאור: זה עתה מלאו מאה שנה למאמר "שאלה נכפדה" (בגרסה הראשונה "שאלה לזהטה"), המבשר את ראשית המאבק של אליעזר בן-יהודה על שיבת ישראל לארצו ולתחיית הדיבור העברי בה.

הקריאה בספר היא פגישה מרגשת עם אחד מאישיה החשובים של תחייתנו. דברי בן-יהודה פולם רוויים חזון של תקומה ולהט אמונה ביכולתו של העם להגשימו ("נפלא העם הזה, ועל כן לא יִבָּצֵר ממנו לעשות גם את הפלא הזה — וְחִיָּה יִחְיֶה אַחֲרַי מוֹתוֹ, וְחִיָּה יִחְיֶה גַם אֶת שִׁפְתוֹ אֲשֶׁר מֵתָה אִתּוֹ"). מתברר לו לקורא, שביקש אליעזר בן-יהודה לעורר את בני עמו לתחייה לאומית במולדתו. לפי עדותו שאב את השראתו זו משחרור העם הבולגרי ("ופתאום והנה כמו ברק הבריק לפני עיני, ומחשבתי עפה ממעברות שיפקה בבלקאן למעברות הירדן בארץ-ישראל, וקול פנימי תמוה שמעתי קורא אלי: תחיית ישראל ולשוננו על אדמת האבות!"). תחיית הדיבור העברי הייתה בעיניו חלק בלתי-נפרד מתחיית העם במולדתו. נמצאו בדורו לא-מעט ציונים שוחרי ארץ-ישראל; יחידים היו, שראו את הלשון העברית קמה לתחייה בפיהם של תושבי ארץ-ישראל, ואין ספק, שהמיוחד שבאותם יחידים היה אליעזר בן-יהודה.

לספר צורף מבוא על אליעזר בן-יהודה ופועלו הבלשני, הקובע ברכה לעצמו.

המעייין בספר יכול ליהנות גם מבחינותיו האחרות — מן הלשון המיוחדת של המחבר ומהשקפתו על המתרחש בימיו.

* אליעזר בן-יהודה: החלום ושברו, מבחר כתבים בענייני לשון בהוצאת ספריית "דורות", מוסד ביאליק, ההדיר ראובן סיוון.